intueri sordes, phlegmata, vomitus, nauseam, et cætera quæ ex ea sequuntur, II, 246, 2 et seq. Gulorum varia exempla, VI, 197, 1; XI, 394, 2. Gulæ vincendi modus, XII, 387, 2 : *Fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere.* Gula vincitur, sicut libido, non tam resistendo, quam occasiones et illecebras fugiendo, VII, 91, 1 : *Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam, donec viderem quid esset utile filiis hominum.*

GUNDESINDUS. Gundesindus episcopus Compostellanus, precibus matris a purgatorii pœnis ereptus, XIV; 509, 1.

GUSTUS. Gustus refugit insulsa, *Job*, 159, 2 : Gustus symbolum est discretionis, V, 331, 2. Gustus primus contemplationis gradus, VII, 490, 2 et seq.

GUTHLACUS (S.). S. Guthlacus cœlesti prognostico ante ortum designatus est, XII, 14, 1. Ejus nomen quid anglice sonet, *ibid.*

GUTTA. Gutta est stacte, sive lacryma myrrhæ, IX, 646, 1.

Gutta capitur pro gemma pretiosa, XII, 699, 1, 2.

Guttatus color est idem qui varius, XIV, 428, 2.

GUTTUR. Guttur in *Cantico* quid significet, VIII, 196, 2 et seq.; 178, 1, 2.

Guttur impiorum abominationem exhalat, XVIII, 72, 1.

GYGES. Gyges per annulum magicum se faciens invisibilem, occidit Candaulem regem Sardorum, IV, 364, 2. Gygis annulus revera magicus fuit, XIV, 349, 1. Gyges non est idem qui Gag, XXI, 356, 1.

GYMNASIUM. Gymnasiorum quanta sit antiquitas, XII; 442, 1. Gymnasium quid, quale olim Judæi a vera religione apostatantes Jerosolymis ædificarint, IV, 413, 2 et seq.; 513, 1, 2.

GYMNOSOPHISTÆ. Gymnosophistarum Indorum abstinentia, XIII, 14, 1. Eorum continentia, II, 13, 1.

GYNÆCONITIS. Gynæconitis dicebatur apud Græcos pars domus feminis deputata, XIV, 513, 2.

GYRUS. Gyrus spatium est gloriæ impii, V, 552, 1.

GYSUS. Gysum vocat Josephus murum interjacentem inter atrium sacerdotum et laicorum, IV, 460, 1.

H

HABACUC. *Habacuc* nomen significat *luctatorem cum Deo*, quam bene prophetæ nomen hoc conveniat, XIV, 198, 1. (Juxta alios, nomen *Habacuc* est reduplicatio radicis Hebraicæ *habac*, quæ significat *comprehendere, amplecti* cum amore.) Quando floruerit, XI, 58, 1. An fuerit hic filius Sunamitidis, quem Elisæus vitæ restituit, XIV, 198, 1. Unde ortus, et quando prophetarit, XI, 59, 2; XIV, 198, 1. Videtur esse unus de prophetis quos ad Manassen Deus misit, XIV, 198, 1. Quid scribat, XI, 59, 2. Ex professo prophetat contra Juda et Jerusalem, consequenter Chaldæorum per Persas interitum prædicit, XIV, 199, 1. A Cyro liberatore assurgit ad Christum, atque carmen insigne pangit, *ibid.* Canticum Habacuc an litteraliter, an allegorice, an mixtim accipiendum sit, in eo allegoricus sensus præcipue intentus est a Spiritu sancto, 238, 239. Ipsum est partim oratio, partim et magis canticum, *ibid.* An ipse in eo deprecetur veniam sui peccati, an vero peccatorum populi, 239. Quando conqueratur de sui ævi pravitate, 201, 1. Cur Deum orans potius populi personam induat, 213, 1. Prophetavit ante excidium Hierosolymæ : non est idem Habacuc qui ab angelo raptus Danieli in Babylonem prandium attulit, XIII, 193, 1, 2; XIV, 199, 2. An scripserit historiam de Daniele in lacum leonum misso, XIII, 193, 1, 2. Catalogo sanctorum ascriptus est, XIV, 199, 2.

HABENA. Habena dicitur ab *habere*, XV, 327, 1. Habenarum laxatio Dei irati signum est, XI, 575, 1, 2.

HABERE. 1° *Habere* pro *uti* sumitur interdum, XV, 322, 1. Item pro *facere*, XX, 527, 1. Item pro *posse*, 427, 1, 2. Item pro *tractare*, *ibid.*

2° Habendi modi varii, XIX, 434, 1. *Habere* significat actum continuatum, XVIII, 300, 2. *Habere aliquem in corde* est ejus recordari, et eum amare, XIX, 6, 2. *Habenti dabitur; non habenti etiam quod habet auferetur*, quomodo intelligendum, XV, 321, 1 et seq.

HABET DEUM. Habet Deum episcopus ore obturato quomodo loqueretur, XI, 560, 2.

HABITARE, HABITATIO. De habitatione commoda sibi quisque prospiciat, VI, 461, 2. Habitare Hebræis est firmiter inhærere, XIX, 278, 2. Habitare in civitatibus desolatis, quid, *Job*, 347, 1 (*Vide* DOMUS).

HABITUS. 1° *Habitus sumptus pro* veste, *seu* externa specie. Habitus est externa species, XIX, 25, 2. Habitus exterior prophetarum erat pallium ex pilis et setis animalium contextum et cilicium, XIV, 518, 2. Quis habitus ornatus in muliere, XIX, 203, 1, 2. Habitus vetularum qualis esse debeat, 329, 2. Habitum et vestem duram carpunt hæretici, XI, 323, 2 (*Vide* VESTIS).

2° *Habitus sumptus pro habitudine.* Habitus sunt vestigia actuum præcedentium, *Job*, 490, 1 : *Vestigia ejus secutus est pes meus; viam ejus custo-*

divi, et non declinavi ex ea. Habitus peccandi ad peccatum inclinat, X, 28, 1 : *Leo venationi insidiatur semper; sic peccata operantibus iniquitates.* Habitus peccandi sunt quasi funes peccatorum, V, 150, 2 : *Iniquitates suæ capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur.* Habitus mali et vitia sunt hostes hominis, *Psalm.* I, 34, 2 : *Turbatus est a furore oculus meus, inveteravi inter omnes inimicos meos.* Habitudo bona animi reddit corpus habile et sanum, V, 435, 1, 2 : *Vita carnium, sanitas cordis; putredo ossium, invidia* (*Vide* PECCATUM, VIRTUS).

HACELDAMA. *Haceldama* quid proprie sonet et qualis vox, XV, 592, 2; XVII, 69, 1.

HADASA. Hadasa, sive Esther idem est quod myrtus, IV, 358, 2; 368, 1. Videtur esse Atossa mater Xerxis, *ibid.* (*Vide* ESTHER).

HADRACH. Hadrach nomen est loci vicini Damasco, sed quis et ubi sit, incertum, IV, 451, 2. An sit oppidum Cœlesyriæ, 451, 2.

HADRIANUS imperator (*Vide* ADRIANUS).

HADRIANUS PAPA I. Hadrianus I Pontifex omnium diutissime Sedi Romano præfuit, XII, 642, 2 et seq.

HADRIANUS PAPA II. Hadrianus II quid de pontificatu sentiret, II, 244, 1.

HADRIANUS PAPA VI. Hadrianus VI quam in propinquos suos fuerit moderatus, II, 352, 1, 2. Ejus epitaphium quale, 489, 2.

HÆDUS. Hædus in lacte matris non coquendus, I, 622, 2 et seqq. Quid hoc tropologice et allegorice significat, 623, 1. Hædos pascere facilius est quam armenta, VI, 358, 1.

Hædis immundæ cogitationes expressæ, VII, 510, 1. Typus sunt reproborum, et quare, XV, 534, 2. Hædus et vitulus, utpote victimæ pro peccato, sunt symbolum pœnitentiæ et mortificationis, XII, 852, 2. Hædi sunt typus pœnitentium, VI, 358, 1.

HÆMORRHOIDES, HÆMORRHOISSA. Hæmorrhoides communis Hebræorum morbus, XV, 605, 2. Hæmorrhoissæ expiatio in lege veteri, II, 98, 2.

Hæmorrhoissa Evangelii fuit e Cæsarea Philippi : fuit ibi a Christo sanata, et in miraculi memoriam ei imaginem erexit quotidianis illustrem miraculis, XV, 364, 1; 684, 1. Non fuit Martha nec Veronica, 684, 2. Ejus fides et reverentia, *ibid.*, et 2. Cur tremens ante Christum prociderit, 685, 1, 2. Non habebat adhuc perfectam fidem in eum, *ibid.*, 2.

HÆREDITAS, HÆRES. 1° *Hæreditas juxta Mosis legem.* Hæreditas cur dicatur calix, *Psalm.* I, 61, 1, 2. Hæreditas per sortes olim dividi solebat, XII, 840, 1, 2; XVIII, 592, 2; XIX, 74, 1, 2; 355, 2. Hæreditates apud Judæos ex una tribu in aliam non derivabantur, XII, 238, 1. Hæreditatis successores apud Hebræos erant mares, non feminæ, II, 249, 1.

2° *Hæreditas juxta aliorum populorum leges et morem.* Hæreditaria bona posteris transmittenda, III, 666, 2 : *Propitius sit mihi Dominus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi.* Hæreditas non tradenda ante mortem uxori, vel filiis, vel amicis, X, 180, 1 : *Filio et mulieri, fratri et amico, non des potestatem super te in vita tua; et non dederis alii possessionem tuam : ne forte pæniteat te, et depreceris pro illis.* Hæreditas est æque dividenda, 365, 1 : *Ne pro his omnibus confundaris, et ne accipias personam ut delinquas. De lege Altissimi et testamento, et de judicio justificare impium, de verbo sociorum et viatorum, et de datione hæreditatis amicorum.* Hæreditatis pars olim amicis testamento legabatur, IX, 591, 1 : *In tempore tribulationis illius* (amici) *permane illi fidelis, ut et in hæreditate illius cohæres sis.* Hæreditas cito parta, successu et felicitate caret, VI, 72, 1, 2 : *Hæreditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.* Hæreditas a patre relicta, non est nimis augenda, 171, 2 et seq.: *Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui.*

3° *Hæreditas spiritualis.* 1° Hæreditas Dei Israelitæ sunt, IX, 630, 1, 2 : *Et radicavi in populo honorificato, et in parte Dei mei hæreditas illius.* Quanta sit hæreditas Christi, XX, 355, 2 : *Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit.* Quomodo, et quo titulo, et quorum hæres sit Christus, 351, 2 : *Novissime diebus istis locutus est nobis* (Deus) *in Filio, quem constituit hæredem universorum.*

2° Hæres benedictionis Abrahæ quis sit, XVIII, 155, 2. Hæreditas Jacob quæ Deum colentibus promittatur, XI, 688, 1, 2 : *Et cibabo te hæreditate Jacob patris tui.* Hæreditas nostra qualis, XIX, 338, 1 : *Quem* (Spiritum) *effudit in nos abunde, per Jesum Christum Dominum nostrum, ut justificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ.* Hæreditas malorum et justorum, *Psalm.* I, 61, 1, 2. Hæreditas nostra non datur in hac vita, *Job*, 537, 2 : *Hæc est pars hominis impii apud Deum, et hæreditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.* Hæreditas nostra est Deus et cœlum, XX, 244, 2 : *Regeneravit nos* (Deus) *in spem vivam, per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis in hæreditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcescibilem conservatam in cœlis in vobis.* Et quidem incorruptibilis, incontaminata et reservata nobis manet, 245, 1, 2; 246, 2. Hæreditas cœlestis est præclara septupliciter, XII, 42, 1 : *Ego autem dixi : Quomodo ponam te in filios, et tribuam tibi terram desiderabilem, hæreditatem præclaram exercituum gentium?* Hæreditas vitæ æternæ quam sit ampla, XV, 437, 1, 2 : *Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æter-*

nam possidebit. Cur hæreditas sanctorum vocetur sors, XIX, 74, 1, 2 : *Cum gaudio gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine.* Sita est in lumine Evangelii, *ibid.* Jus hæreditatis cœlestis bonis operibus stabiliendum est, XVIII, 136, 1, 2 : *Si autem filii, et hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi; si tamen compatimur, ut et conglorificemur* (*Vide* Cœlum, Gloria cœlestis).

Hæreditas optima filiis relinquenda, est eleemosyna, XVIII, 478, 2 : *Qui autem administrat semen seminanti, et panem ad manducandum præstabit, et multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum justitiæ vestræ.* Hæreditantur vitia et virtutes, V, 105, 1 : Hæredes tres superborum et avarorum, IX, 311, 2 : *Cum enim morietur homo, hæreditabit serpentes, et bestias et vermes.*

HÆRESIARCHÆ. 1° Hæresiarchæ episcopatu excidentes quem ambiebant, nova dogmata invenere, XVII, 199, 2 : *Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens : Date et mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum.* Hæresiarcha primus fuit Simon Magus, 195, 1.

2° Hæresiarchæ plerique dæmonem habent parœdrum, suggestorem et assessorem, VI, 113, 1 : *Vir qui erraverit a via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur*; XVI, 451, 1 : *Cum loquitur mendacium* (diabolus), *ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater ejus*, XVIII, 319, 2; XIX, 222, 2 : *Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus, discedent quidam a fide*; XX, 149, 2 : *Lingua ignis est, universitas iniquitatis..... quæ maculat totum corpus, et inflammat rotam nativitatis nostræ, inflammata a gehenna.* Sunt pseudochristi et seductores, XV, 509, 1, 2 : *Surgent enim pseudochristi et pseudoprophetæ, et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest), etiam electi.* Cur vocentur antichristi, XX, 587, 2 : *Omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est; et omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus de quo audistis quoniam venit, et nunc jam in mundo est.* Omnes hæresiarchæ fuere vel Epicuræi, vel Stoici, XVII, 321, 1 : *Quidam autem Epicuræi et Stoici philosophi disserebant cum eo* (Paulo), *et quidam dicebant : Quid vult seminiverbius hic dicere?* Hæresiarchæ multi prophetæ nomen affectarunt, XI, 323, 2.

3° Hæresiarcharum superbia et obstinatio, VI, 112, 2 : *Vidisti hominem sapientem sibi videri? Magis illo spem habebit insipiens.* Nunquam ad Ecclesiam redeunt, XX, 552 2 : *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum, sed ut manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis.* Nulli eorum resipuere, excepto uno Berengario, XIX, 402, 1 : *Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste, et participes facti sunt Spiritus sancti..... et prolapsi sunt, rursus renovari ad pænitentiam.* Qua ratione aliquando convertantur, *ibid.*

4° Hæresiarchæ subito et misere utplurimum pereunt; id probatur exemplis, XII, 591, 1, 2 : *Et erit manus mea super prophetas, qui vident vana, et divinant mendacium : in concilio populi mei non erunt, et in scriptura domus Israel non scribentur, nec in terram Israel ingredientur.* Pene omnes misere mortui, XX, 441, 2 : *Fuerunt vero et pseudoprophetæ in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum qui emit eos, Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem.* Eorum funestus interitus, XXI, 341, 2 et seq. : *Et apprehensa est bestia, et cum ea pseudopropheta, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiæ...... Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure. Et cæteri occisi sunt in gladio sedentis super equum.* Hæresiarchæ similes sunt cimicibus, quia vivi mordent, mortui fœtent, XV, 154, 2 : *Quod si sal evanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus* (*Vide* Hæresis, Hæretici).

HÆRESIS, HÆRETICI. I. Quid sit hæresis. — Hæresis et secta sonant idem ac *electio, factio*, XX, 441, 1 : *Fuerunt vero et pseudoprophetæ in populo, sicut in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis* (græce αἱρέσεις ἀπωλείας), *et eum qui emit eos, Dominum negant.* Hæreticus ergo est qui eligit quod credat, ideoque non credendum quod docent Doctores et Ecclesia, *ibid.* Hæresis non semper includit schisma, 681, 2 : *Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes.* Hæresis est vestis peregrina quam assumunt Novantes, XIV, 277, 2 : *In die hostiæ Domini, visitabo super principes, et super filios regis, et super omnes qui induti sunt veste peregrina.*

II. Hæreses oportet esse, et quare. — *Hæreseon duplex est causa, efficiens et finalis.* 1° *Efficiens duplex : Prima* et remotior Dei justissima voluntas, qui sic verbi sui contemptum ulciscitur, et suos probat, XVIII, 357, 2 : *Nam oportet et hæreses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant*; XIX, 158, 1. 2 et seq. : *Eo quod charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. Secunda* et propinquior causa, hominum ipsorum naturalis tum rebellio, tum cæcitas et ambitio, XVIII, 634, 1, 2 et seq. : *Ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.*

2° *Finalis causa duplex. Prima*, piorum probatio, nam hæresis probat orthodoxorum in fide

constantiam, II, 446, 1, 2 et seq. : *Si surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat..... et dixerit tibi : Eamus, et sequamur deos alienos quos ignoras, et serviamus eis; non audies verba prophetæ illius aut somniatoris, quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat utrum diligatis eum annon, in toto corde, et in tota anima vestra*; V, 524, 2 : *Sicut igne probatur argentum, et aurum camino, ita corda probat Dominus.*

Secunda, impiorum justa punitio, qui veritati Dei placide obedire et acquiescere noluerunt. Quomodo a Deo puniendi sunt, XX, 455, 1 et seqq. : *Novit Dominus..... iniquos.... in diem judicii reservare cruciandos; magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes; ubi angeli fortitudine et virtute cum sint majores, non portant adversum se execrabile judicium*; 442, 2 et seq. : *Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur. Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur; quibus judicium jam olim non cessat, et perditio eorum non dormitat.*

III. Hæresis quantum et quale peccatum. — 1° *Hæresis quantum peccatum*, XIX, 339, 2 : *Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Est maxima iniquitas, 292, 2 : *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc : Cognovit Dominus qui sunt ejus; et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.* Hæretici sunt velut Sodomitæ, XX, 448, 2 : *Et civitates Sodomorum et Gomorrhæorum in cinerem redigens, exemplum eorum qui impie acturi sunt, ponens.* Hæresis est gravius peccatum peccato Sodomorum, 450, 1 : *Novit Dominus.... iniquos... in diem judicii reservare cruciandos; magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant.* Hæresis est abominatio desolationis, XIII, 134, 1 : *Et erit in templo abominatio desolationis.*

2° *Hæresis quale peccatum.* 1° Hæresis omnis est blasphemia in Deum, XIX, 191, 2 : *Habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt..... quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare.* Eorum blasphemia, XX, 669, 1 : *Hi autem, quæcumque quidem ignorant, blasphemant.* Quomodo Deum et sanctos blasphement, 454, 1, 2 : *Audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes.* Blasphemant religionem, 442, 1 : *Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur.*

2° Hæresis est impietas. Hæreticorum impia consilia, XX, 671, 2. Eorum abominanda dogmata, 164, 2 : *Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est.* Eorum sacrilegia, 442, 1. Sunt votifragi, XIX, 192, 2. Sunt magis infames, XX, 446, 1. Habent verba mortifera quibus iniquitatem loquuntur contra Dominum, XIII, 401, 1, 2 : *Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei : sacrificia eorum quasi panis lugentium; omnes qui comedent eum, contaminabuntur : quia panis eorum animæ ipsorum, non intrabit in domum Domini.* Judæ sunt similes, XIX, 339, 2

3° Hæresis est vera incredulitas. Hæretici negant Dei providentiam, XX, 451, 1. Item ejus imperium in res omnes, *ibid.* : *Dominationem contemnunt.* Ecclesiæ et Evangelio credere detrectant, XIX, 254, 1. Eorum patriarchæ sunt philosophi, 85, 2 : *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam.*

4° Hæresis est vera idololatria, X, 525, 2 : *Præter David, et Ezechiam, et Josiam, omnes* (reges Juda) *peccatum commiserunt.* Hæresis est statua quam hæretici ornant et erigunt, XIII, 38, 2. Transgrediuntur terminos religionis a patribus sancitos, et hæresim assumunt quasi idolum, 357, 1 : *Facti sunt principes Juda quasi assumentes terminum.* Similes sunt, imo pejores idololatris, paganis et ethnicis, 410, 1, 2; XX, 446, 2.

5° Hæresis est spirituale adulterium, V, 183, 1; IX, 612, 2. Hæresis nunquam est primum peccatum, sed semper necesse est præcedat vel superbia, vel libido, vel alia iniquitas, XIX, 292, 2.

IV. Ex quibus hæresis nascatur. — 1° *Hæresis nascitur ex diabolo*, XIX, 222, 2 : *Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus errorum, et doctrinis dæmoniorum.* Ejus parens est diabolus, VI, 113, 1. Hæretici sunt filii diaboli, XX, 461, 2 : *Pellicientes animas instabiles, maledictionis filii.* Sunt lenones Satanæ, XVIII, 489, 2 Pessimo dæmonum spiritu continentur, XIII, 446, 1. Multi habuere dæmones familiares, XX, 446, 1.

2° *Hæresis ex superbia oritur*, XVIII, 54, 1, 2. Superbiæ typhus est character et origo omnis hæresis, XIX, 253, 2 : *Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei quæ secundum pietatem est, doctrinæ, superbus est, nihil sciens.* Ejus fons est superbia, XX, 453, 1 : *Audaces, sibi placentes.* Quod multis exemplis probatur, *ibid.* et 2. Hæresim peperit gloriæ appetitus, XVI, 421, 1 : *Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit.*

5° *Hæreses natæ sunt ex nimis curiosa speculatione*, VI, 291, 1 : *Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum, sic qui scrutator est majestatis opprimetur a gloria*; IX, 132, 1 : *Multos quoque supplantavit suspicio illorum, et in vanitate detinuit sensus illorum.*

4° *Hæresis origo est libido*, V, 191, 2; 268, 2 : *Aquæ furtivæ dulciores sunt, et panis absconditus suavior. Et ignoravit quod ibi sint gigantes, et in*

profundis inferni convivæ ejus; VI, 113, 2; 157, 1: *Fovea profunda os alienæ, cui iratus est Dominus, incidet in eam.* Oritur a mala conscientia, XIX, 191, 2 : *Habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.* Mala vita desinit in hæresim ob quatuor causas, *ibid.* et seq.

5° Hæretici plerumque ecclesiasticorum vitam prætexunt, suæ ab Ecclesia defectioni, V, 559, 1 : *Occasiones quærit qui vult recedere ab amico; omni tempore erit exprobrabilis.* Hæresis maxime invadit impios, X, 59, 2 : *Qui relinquunt Deum, incident in illam* (linguam nequam flammæ comparatam), *et exardebit in illis, et non extinguetur; et immittetur in illos quasi leo, et quasi pardus lædet illos.*

V. Quomodo sese diffundat hæresis. — Hæresis quomodo proserpat, et celeriter se diffundat, XXI, 202, 1. Hæretici grassantur in cœlum. terras, purgatorium, infernum, quomodo, *ibid.* Hæresis est lepra, XV, 221, 2; XVI, 232, 2. Serpit ut cancer et ad quæ, et quare, XIX, 288, 2. Hæresis incipit a vilibus ministris, III, 622, 1, 2. Hæreses propagatæ per mulieres, XVII, 285, 2 : *Judæi autem concitaverunt mulieres religiosas et honestas..... et excitaverunt persecutionem in Paulum et Barnabam,* XIX, 300, 2 : *Ex his enim sunt qui penetrant domos, et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis; quæ ducuntur variis desideriis;* XXI, 58, 1 : *Permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit propheten, docere et seducere servos meos.* Hæretici per tumultus rem agunt, XVII, 317, 2 : *Zelantes autem Judæi, assumentesque de vulgo viros quosdam malos, et turba facta, concitaverunt civitatem, et..... quærebant eos* (Paulum et Silam) *producere in populum.* Eorum vanitas in sectandis asseclis, XVIII, 578, 2 : *Neque enim qui circumciduntur, legem custodiunt; sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur.* Etsi ethnicos convertunt ad Christum, nihil ipsi prosunt, nocent potius, XIX, 10, 1 : *Quidam autem ex contentione Christum annuntiant non sincere, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim, dum omni modo, sive per occasionem, sive per veritatem, Christus annuntietur?* Quomodo, et in quo et quorum respectu proficiant, 303, 1 : *Mali homines et seductores proficient in pejus, errantes, et in errorem mittentes.* Hæresim politici principibus suadent, ut statum et principatum suum tueantur, XIII, 377, 1.

VI. Hæresis et hæreticorum indoles et mores. — *Hæreticorum vera idea,* quam sub triginta uno veluti capitibus ad vivum depingit S. Petrus, XX, 470, 2. Eorum gemina descriptio, XIII, 308, 2; 309, 1. Eorum proprietates variæ, XXI, 201, 2 et seq. Cur vocentur locustæ, *ibid.*

1° *Hæretici sunt superbi,* V, 469, 2 : *Domum superborum demolietur Dominus, et firmos faciet terminos viduæ;* XVII, 371, 2 : *Et ex vobis exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se.* Hæreticorum genius est superbe agere, XIX, 92, 2. Superbi et mundani sunt, XX, 590, 2. *Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur et mundus eos audit.* Sunt superbi et theomachi, VI, 113. 1. Eorum superbia, XX, 452, 2; 679, 2 : *Hi sunt murmuratores, querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superba, mirantes personas quæstus causa.* Sunt cupidi, elati, tumidi, etc., XIX, 299, 1 et seqq. : *Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa : et erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti,.... proditores, protervi, tumidi,* etc. Eorum impudentia, 41. 1 : *Videte canes, videte malos operarios.* Sibi ipsi magistri sunt, IX, 216, 2. In superbia sua, sententias suas et sectas traditioni Ecclesiæ et doctrinis sanctorum Patrum præferunt, *ibid.* Omnia judicio suo et naturali ratione volunt metiri, XIX. 254, 2. Vocant doctrinam suam altissimam, profundissimam, et nulli alii quam sibi suisque comprehensibilem, XXI, 59, 5 : *Quicumque non habent doctrinam hanc, et qui non cognoverunt altitudines Satanæ, quemadmodum dicunt.*

2° *Hæretici sunt plerumque ignorantes et sine scientia.* Nihil sciunt, quia nihil vere credunt, XIX, 254, 1 : *Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi...... superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones et pugnas verborum:* 300, 2 : *Semper discentes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes.* Dant verba, non scientiam, XX, 462, 1 : *Hi sunt fontes sine aqua, et nebulæ turbinibus exagitatæ.* Jactant doctrinam et scientiam, sed non habent, 463, 1 : *Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur.* Sunt nubes sine aqua, cur, 674, 1, 2. Eorum cæcitas, 462, 2; XII, 552, 1, 2. Per Æthiopes repræsentantur, XIV, 289, 1 :

3° *Hæretici sunt mendaces et subdoli.* Quales eorum magistri, XIX, 307, 2 : *Erit tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt; sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus.* Sunt mendaces, XXI, 206, 2 : *Habebant loricas sicut loricas ferreas, et vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum.* Hæreticus mendaciis nititur, V, 277, 1 : *Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos, idem autem sequitur aves volantes.* Est mystice testis mendax, 430, 2 : *Liberat animas testis fidelis; et profert mendacia versipellis.* Hæretici nituntur falsis fundamentis, *Job* 788, 1 : *Iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos : quoniam non estis locuti coram me rectum sicut servus meus Job.* Hæresis est plena fallacia et impostura, item occulta, V, 266, 2. Contraria est veræ sapientiæ, 262, 2. Affert dolos et fraudes, XIII, 378, 1 : *Cum sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim, et malitia Samariæ, quia operati sunt mendacium.* Hæreticorum impostura, eam detegit vera fides et theologia, 519, 2 : *Simulator ore decipit amicum suum; justi autem liberabuntur scientia.* Relicto doctrinæ puro fonte in Ecclesia, fodiunt sibi cisternas cœnosas falsorum dogmatum, XII, 28, 1. Porrigunt auditoribus panem mendacii, VI, 66, 2 : *Suavis est homini panis mendacii, et postea implebitur os ejus calculo.* Sunt fel amaritudinis, XVII, 202, 1 : *In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse.* Sunt pseudoprophetæ, XX, 440, 1 : *Fuerunt vero et pseudoprophetæ in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces.* Errant a via doctrinæ, comparantur gigantibus, VI, 113, 1 : *Vir. qui erraverit a via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.* Fumo et aceto comparantur, V, 307, 2 : *Sicut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum.* Tenebras sectantur, XIX, 282, 2. Per equum nigrum repræsentantur, XXI, 143, 1. Hæretici sunt subdoli et hypocritæ, IX, 136, 1 : *Cor ingrediens duas vias, non habebit successus;* XX, 169, 1. Eorum hypocrisis, XIX, 300, 1 : *Habentes quidem speciem pietatis; virtutem autem ejus abnegantes.* Sunt maxime sophistæ, X, 262, 2 : *Qui sophistice loquitur, odibilis est, in omni re defraudabitur; non est illi data a Domino gratia : omni enim sapientia defraudatus est.* Sunt sidera errantia, XX, 676, 2 et seqq. : *Hi sunt... sidera errantia quibus procella tenebrarum servata est in æternum.* Sunt velut planetæ oberrantes, 494, 1 : *Vos igitur, fratres, præscientes custodite, ne insipientium errore traducti, excidatis a propria firmitate.* Similes sunt vaccis Basan, nam sagittis diaboli percussi, abeunt in latam viam quæ ducit ad mortem, XIII, 348, 2 : *Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israel : nunc pascet eos Dominus, quasi agnum in latitudine;* 567, 1. Sunt Chananæi, cur, XIII, 450, 1. Sunt argentum adulteratum, XI, 115, 2 : *Argentum tuum versum est in scoriam; vinum tuum mixtum est aqua.* Sunt arcus dolosus, et convertuntur in arcum pravum. XIII, 387, 2 : *Reversi sunt ut essent absque jugo; facti sunt quasi arcus dolosus.* Sunt velut corvi atri, garrulæ picæ, et talpæ terrestres, XV, 512, 1. Libertatem conscientiæ crepantes, eamdem suis sequacibus eripiunt, XX, 465, 2 : *Libertatem illis promittentes, cum ipsi sint servi corruptionis.* Zizaniis denotantur, XIV, 327, 2. Cur vocentur zizania, 331, 2.

4° *Hæretici adulterant verbum Dei.* Quomodo puteos sacræ Scripturæ obstruunt, I, 272, 2 : *Ob hoc invidentes ei Palæstini, omnes puteos quos foderant servi patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo.* Hæretici Scripturam sacram depravare conantur, V, 510, 1; XX, 493, 2 : *Sicut et charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis. Sicut et in omnibus Epistolis, loquens in eis de his in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti et instabiles depravant, sicut et cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.* Verbum Dei depravant, sua somnia ei addendo, VI, 431, 1, 2 : *Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se; ne addas quidquam verbis illius, et arguaris inveniarisque mendax.* Scripturam sacram addendo vel minuendo adulterant, XXI, 413, 2 : *Contestor enim omni audienti verba prophetiæ libri hujus : si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.* Sacram Scripturam ad mentem suam torquent, et ad sua sensa trahunt, exemplis probatur, XVIII, 454, 1; 627, 1, 2. Hæresis est sacræ Scripturæ alienos ab ejus mente et contrarios sensus affingere, XIII, 225, 2. Hæretici quomodo furentur verba Salvatoris, XII, 186, 2 : *Ecce ego ad prophetas qui furantur verba mea.* Scientia Scripturæ iis obest, V, 541, 1 : *Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit?*

Hæretici librum *Ecclesiastici* negant esse Scripturam canonicam, IX, 15, 1. Evangelii codicem depravarunt, XV, 2, 2. Legem Christi magis evertunt Novantes quam Judaizantes, XVIII, 518, 2 : *Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium : quod non est aliud, nisi sunt aliqui qui vos conturbant, et volunt convertere Evangelium Christi.* S. Pauli Epistolas rejecerunt. XVIII, 4, 1, 1. Hæretici nostri temporis S. Pauli Epistolis errores suos confirmant, sed vane, 4, 2; 6, 1; XX, 493, 2. Quid per quatuor Joannis animalia intelligant, XXI, 107, 1. Quinam hæreticorum in *Apocalypsim* commentati sunt, 12, 2.

5° *Hæretici sunt blandiloqui et seductores.* Sermonibus suavibus innocentes seducunt, V, 511, 2 : *Vir iniquus lactat amicum suum, et ducit eum per viam non bonam.* Hæretici sunt hirundines, qui dum blandiloquii sui suavitate demulcent, interiores oculos stercoribus suis excæcant, IV, 274, 1. Eorum blandiloquentia, XVIII, 243, 2 : *Hujusmodi per dulces sermones et benedictiones, seducunt corda innocentium,* 634, 2. Sunt in sermone blandi et elegantes, XX, 442, 1 : *In avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur.* Dogmata prava per eloquentiam suis propinant, XXI, 314, 1 : *Et mulier erat...... habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione et immunditia fornicationis.* Quam escam ad decipiendum suggerant, XX, 463, 2 : *Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis carnis luxuriæ eos qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur.* Pacifica omnia promittunt, sed paulatim occulta sua docent, et ut cancer serpit illorum dogma, XIII, 380, 1 : *Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente; quievit paululum civitas a commixtione fermenti, donec fermentaretur totum.* Eorum fucata oratio, XIX, 83, 2 : *Hoc dico, ut nemo vos decipiat in subli-*

militate sermonum. Diversi genii sunt, IX, 381, 1 : *In labiis suis indulcat inimicus et in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam..... In oculis suis lacrymatur inimicus, et quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.* Cur perdicibus assimilentur, XII, 142, 1 : *Perdix fovit quæ non peperit : fecit divitias, et non in judicio.* Sirenibus comparantur, XIV, 71, 1 : Hæreticorum prædicatio, lingua serpentium, *Psalm.* II, 423, 2 : *Acuerunt linguas suas sicut serpentis, venenum aspidum sub labiis eorum.* Hæretici vulpes sunt, cur, VII, 591, 2. *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas;* XII, 590, 1, 2 : *Væ prophetis insipientibus qui sequuntu. spiritum suum, et nihil vident. Quasi vulpes in desertis, prophetæ tui, Israel, erant.* Ovium pellem induunt, 53, 2. In fide parum fideles seducunt, XX, 464, 2. Sunt aucupes animarum, 461, 1 : *Pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habentes.* Hæresis est illecebrosa V, 264, 1 : *Mulier stulta et clamosa, plenaque illecebris et nihil omnino sciens.* Hæresis est meretrix, 191, 2 : *Quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis; nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians, apprehensumque deosculatur juvenem, et procaci vultu blanditur, dicens,* etc.; 200, 1 : *Nunc ergo, fili mi, audi me, et attende verbis oris mei : ne abstrahatur in viis illius mens tua, neque decipiaris semitis ejus. Multos enim vulneratos dejecit, et fortissimi quique interfecti sunt ab ea;* 157, 2 : *Fovea profunda os alienæ, cui iratus est Dominus incidet in eam.* Eorum aliqui paralogismi. XVIII, 5, 1. Et sophismata, XIX, 225, 2.

6° *Hæretici semper in dogmatibus suis variant,* XVIII, 634, 1, 2 : *Ut jam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrinæ in astutia ad circumventionem erroris;* XIX, 518, 1 : *Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci.* Hæresis est multivola, IX, 280, 2 : *Ne respicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius.* Est semper inconstans, XX, 163, 2 : *Ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum.* Hæretici in sua fide semper vacillant et variant, 44, 1 : *Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis,* 163, 2; 674, 1 : *Hi sunt..... nubes sine aqua quæ a ventis circumferuntur.* Eorum Ecclesia navi assimilatur, XI, 445, 2 : *Laxati sunt funiculi tui, et non prævalebunt; sic erit malus tuus ut dilatare signum non queas.*

7° *Hæretici sunt novitatis amatores.* Novi sunt, XI, 566, 1 : *Recordamini prioris sæculi, quoniam ego sum Deus, et non est ultra Deus, nec est similis mei.* Semper novas opiniones comminiscuntur, XX, 452, 2 : *Audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes.* Semper docent nova et inaudita, XIX, 268, 1, 2 : *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates.* Dicunt nova, profana et falsa, 288, 1 : *Profana autem et vaniloquia devita, multum enim proficiunt ad impietatem.* Argumenta nova producunt, dum argumentis objectis respondere nequeunt, XV, 468, 1. Hæretici oderunt dialecticam, XIV, 269, 1.

8° *Hæresis stulta est, necnon et hæretici stulti.* Hæresis est stulta, V, 263, 2 : *Mulier stulta et clamosa, plenaque illecebris, et nihil omnino sciens.* Et vana, peregrina, demens et avia, XIX, 518, 1. Hæreticorum figmenta insaniæ et deliria sunt, XIII 562, 2 : *Congregamini super montes Samariæ, et videte insanias multas in medio ejus.* Eorum dogmata quam sint vana, II, 115, 2 : *Novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum.* Eorum quæ sint fabulæ, XX, 428, 1 : *Non enim doctas fabulas secuti, notam fecimus Domini nostri Jesu Christi virtutem.* Telas aranearum texunt, XI, 692, 1. Telas araneæ texuerunt :..... *Telæ eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis.* Quare ventum seminare dicantur, XIII, 394, 2 : *Ventum seminabunt et turbinem metent.* Hæretici ebrii sunt, et emotæ mentis, XIX, 297, 1 : *Resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.*

9° *Hæreticorum schisma et divisiones,* XII, 559, 2. Hæresis est clamosa, X, 263, 1. Est velut mulier nequam, garrula et impudens, IX, 682, 1, 2. Semper inter se habet jurgia, 384, 1 : *Inter superbos semper jurgia sunt.* Hæreticorum Ecclesia litigiis plena est, VI, 105, 1 : *Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa in domo communi.* Hæretici sunt contentiosi, *Job,* 177, 2 : *Respondete, obsecro, absque contentione, et loquentes id quod justum est, judicate.* De omnibus quæstiones movent, XIX, 254, 1. Se invicem blasphemant et conviciantur, XX, 453, 2. Inter eos perpetua sunt schismata et jurgia quæ parit superbia. XIII, 412, 1, 2 : *Divisum est cor eorum, nunc interibunt.* Eorum bellum pax est catholicorum, VI, 367, 1; XVII, 396, 2; XX, 462, 2.

10° *Hæreticorum avaritia,* XX, 442, 1, 2 : *Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur,* 461, 1 : *Cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii. Derelinquentes viam rectam, erraverunt, secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit;* 670, 1, 2 et seq. : *Væ illis, quia in via Cain abierunt, et errore Balaam mercede effusi sunt!* Hæretici similes Balaamo, 671, 2 et seq. Pietatem habent pro quæstu, XIX, 255, 1. *Ex quibus* (quæstionibus) *oriuntur invidiæ, contentiones.... conflictationes hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem.* Rident paupertatem evangelicam, IX, 404, 1 : *Nequissima paupertas in ore impii.* Aucupantur gratiam potentium, XX, 680, 1 : *Mirantes personas quæstus causa.*

11° *Hæreticoram mala vita et libido.* Eorum mores etiam a Prophetis prædicti, XX, 656, 1, 2 : *Subintroierunt enim quidam homines (qui olim*

præscripti sunt in hoc judicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam. Abutuntur Christianismo ad luxuriam, *ibid.* Sapiunt terrena magis quam cœlestia, 162, 2 : *Non enim est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica.* Habent conscientiam cauteriatam, XIX, 223, 2 : *Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum...... cauteriatam habentium suam conscientiam.* Hæresis comes est impuritas et libido, IV, 413, 2. Hæretici sunt carnales et mulierosi, XVII, 196, 1. Hæresis pœna est libido infamis. XVIII, 54, 1, 2 : *Mercedem quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes.* Sunt pæderastia infames, *ibid.* Molles sunt, XIX, 53, 2 : *Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem et flens dico), inimicos crucis Christi;* 299, 2 : *Erunt homines seipsos amantes..., protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei.* Eorum peccandi ardor et licentia, XX, 671, 2. Eorum in vita corruptiones et vita delicata, 457, 2 et seq : *Hi vero velut irrationabilia pecora naturaliter in captionem, et in perniciem in his quæ ignorant, blasphemantes, in corruptione sua peribunt. Percipientes mercedem injustitiæ, voluptatem existimantes diei delicias; coinquinationes et maculæ, deliciis affluentes, in conviviis suis luxuriantes vobiscum.* Sunt velut bruta pecora, 456, 1, 2. Vocantur animales, 681, 1. Eorum libidines et sordes, 164, 2; 442, 1 : *Multi sequentur eorum luxurias, per quas via Dei blasphemabitur;* 448, 2 : *Et civitates Sodomorum et Gomorrhæorum in cinerem redigens, exemplum eorum qui impie acturi sunt, ponens;* 450, 2 : *Novit Dominus... iniquos in diem judicii reservare cruciandos; magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant,* 656, 2. Eorum in epulis obscœnitates, 458, 1, 2; 673, 1, 2 : *Hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semetipsos pascentes.* Hæreses sunt stercora, quia sicut veram fidem sequitur vitæ honestas et puritas, ita malam fidem, puta idololatriam et hæresim, sequuntur spurcitia et omnes sordes, XII, 546, 2.

Hæretici censent impossibilem esse continentiam, XV, 424, 1. Cur non possunt esse virgines, XVIII, 54, 2; 318, 2; 458, 1. Dissuadent virginitatem, 318, 2. Eam aversantur, XIX, 119, 2 : *Exhortatio enim nostra non de errore fuit, neque de immunditia.* Hæretici aliquando orthodoxorum sapientiam, sanctitatem, castitatem et miracula mirantur, sed fidem et mores sequi nolunt, XVI, 379, 1. Significantur per Ruben, I, 393, 1.

12° *Sunt pertinaces, et nunquam convertuntur, sed tandem fiunt athei.* Eorum pertinacia, XVIII, 361, 1. Sunt in credendo tardi, V, 421, 1. Sapientiam veram etsi quærant, non tamen inveniunt, quia extra Ecclesiam quærunt, et male, 408, 1 : *Quærit derisor sapientiam, et non invenit; doctrina prudentium facilis.* Ex hæresi formata, pauci redeunt ad veram fidem, V, 69, 1 : *Omnes qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent semitas vitæ.* Veritati perfracte resistunt, VI, 128, 2 : *Vir impius procaciter obfirmat vultum suum; qui autem rectus est, corrigit viam suam.* Ipsa ejusque defensio pertinax est peccatum ad mortem, XX, 619, et seqq. : *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis.*

Hæretici multi tandem fiunt athei, III, 622, 2; XVIII, 359, 2. Omnes hæreses tandem evanescunt, aut abeunt in atheismum, XIX, 301, 1 : *Sed ultra non proficient; insipientia enim illorum manifesta erit omnibus sicut et illorum fuit;* XX, 441, 2 : *In vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum qui emit eos Dominum negant.*

VII. Quid sint hæretici erga Ecclesiam et societatem civilem.— 1° *Sunt rebelles filii Ecclesiæ,* VI, 449, 2 : *Oculum, qui subsannat patrem, et qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, et comedant eum filii aquilæ.* Quomodo sunt in Ecclesia, XVIII, 290, 2 : *Quid mihi de iis qui foris sunt, judicare? Nonne de iis qui intus sunt, vos judicatis?* Fuere alias catholici vel veri, vel ficti, XX, 551, 2 et seq. Quo sensu in *Cantico* sodales Christi appellentur, VII, 506, 1 : *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.* Sunt eradicati a fide, Deo et Ecclesia, XX, 675, 2. Sunt arbores autumnales, similes sunt fungis, *ibid.*, 1. Sunt arbores bis mortuæ, *ibid.*, 2. Si faciunt bona opera, ea non faciunt ratione fidei suæ, sed ex naturali propensione, XV, 212, 2 : *Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere.* Ecclesiam matrem suam oppugnant, affligunt, decolorant, VII, 500, 1 : *Filii matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis.* Sunt similes Core, XX, 672, 2 et seqq. : *In contradictione Core perierunt.* Cur Samaritis assimilentur, X, 548, 1 : *Duas gentes odit anima mea, tertia autem non est gens quam oderim : qui sedent in monte Seir, et Philistiim, et stultus populus qui habitat in Sichimis.* Allegorice significantur per Cham, I, 161, 1. Sunt symmistæ Antichristi, XIX, 161, 1. Ejus sunt præcursores, XII, 765, 1; 773, 2; XXI, 256, 1.

2° *Hæretici non sunt missi, sed intrusi in munus apostolicum.* Hæretici a Christo non vocantur, sed per se vel per laicos intruduntur, XVIII, 39, 1 : *Paulus, servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei;* 516, 1, 2 : *Paulus, Apostolus, non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum et Deum Patrem.* Quia non mittuntur, apostoli sunt cacodæmonis, XI, 181, 2. Seipsos mittunt, XVIII, 493, 2 et seq. : *Nam ejusmodi pseudoapostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi.* Ab

uno magistro Christo desciscunt, XX, 134, 2 : *Nolite plures magistri fieri...., scientes quoniam majus judicium sumitis.* Non aguntur Spiritu sancto, ut jactant, XVIII, 134, 2. Spermologi sunt, unde et se ministros verbi dicunt, XIX, 83, 2 ; 254, 1, 2 ; 388, 2. Fidei suæ continuationem ostendere nequeunt, XVIII, 186, 1, 2. Non patrant miracula in fidei suæ confirmationem, XX, 126, 2 et seqq. : *Ostende mihi fidem tuam sine operibus, et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam.* Nunquam pro sua fide miracula facere, XVIII, 507, 2 : *Signa apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, et prodigiis, et virtutibus.* Sunt pravi pastores, XVI, 469, 1 : *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro.* Apud eos non est vera justitia, XI, 115, 1, 2 : *Argentum tuum versum est in scoriam; vinum tuum mixtum est aqua.* An valide baptizent, et ab eis baptizati sint rebaptizandi, V, 453, 2 : *Victimæ impiorum abominabiles Domino,* X, 211, 1, 2 : *Qui baptizatur a mortuo..... quid proficit lavatio ejus ?* XVI, 464, 2; XVIII, 624, 1, 2 : An hæreticus recte administrans sacramentum prohibendus sit, XVI, 140, 1 : *Respondens autem Joannes, dixit : Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, et prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum.*

3° *Hæretici sunt jurati hostes Ecclesiæ et catholicorum.* Patrem Deum dehonestant et matrem Ecclesiæ irritant, VI, 59, 1 : *Qui affligit patrem et fugat matrem, ignominiosus est et infelix.* Iisque bellum indicant, 113, 1. Suis rixis evertunt domum Ecclesiæ, 18, 1 : *Dolor patris, filius stultus; et tecta jugiter perstillantia, litigiosa mulier.* Lacerant Ecclesiam et Turcis viam pandunt, V, 581, 1. Christum quodammodo lapidant, XVI, 480, 2. Prædones sunt, XIX, 85, 1 : *Videte ne quis vos decipiat* (græce *deprædetur*) *per philosophiam, et inanem fallaciam.* Dæmonem superant malitia et perfidia, VI, 113, 1, 2. Hominem excoriant et exossant, XIV, 90, 2 : *Numquid non vestrum est scire judicium, qui odio habetis bonum, et diligitis malum ; qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, et carnem eorum desuper ossibus eorum ?* Sunt similes Caino, cur, XX, 670, 2 et seqq. : *Væ illis, quia in via Cain abierunt !* — Sunt veri animæ inimici, IX, 378, 1 ; *Non credas inimico tuo in æternum ; sicut enim æramentum, æruginat nequitia illius.* Sunt inimicus dolosus, VI, 321, 2 et seq. : *Quando submiserit vocem suam* (inimicus), *ne credideris ei, quoniam septem nequitiæ sunt in corde ipsius.* Hæreticorum simulata humanitas, XXI, 143, 1 ; 208, 1, 2 ; 212, 1 : *Potestas enim equorum in ore eorum est, et in caudis eorum ; nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita : et in his nocent.* Sunt gladii, sagittæ, jacula acuta, VI, 277, 1 : *Jaculum et gladius, et sagitta acuta homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.* Illi junctis viribus catholicos oppugnant, 367, 1. Ils dominantibus, fugiunt aut latent catholici : cupiunt enim omnes sibi reddere similes, 389, 1, 2 : *Cum surrexerint impii, abscondentur homines ; cum illi perierint, multiplicabuntur justi.* Catholicos sacerdotes apud reges et magistratus calumniantur quasi perduellionis reos, XIII, 614, 2. Hæretici unius urbis desiderant hæreticos aliarum victoriis potiri contra orthodoxos, V, 359, 1 ; 393, 2. Sunt lupi, IX, 398, 1 : *Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator justo;* XVI, 474, 1 : *Lupus rapit et dispergit oves.* Lupi sunt ob octo analogias, XVII, 371, 1 : *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.* Sunt lupi sub pelle ovina, XV, 211, 2 : *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Sunt lupi rapaces et vulpes, XX, 440, 2. Sunt lupi vespertini et nocturni, XII, 53, 2 : *Percussit eos leo de sylva, lupus ad vesperam vastavit eos;* XIV, 210, 2 : *Leviores pardis equi ejus, et velociores lupis vespertinis, et diffundentur equites ejus.* Sunt designati per vulpes Samsonis, propter undecim rationes, III, 205, 1, 2. Lamiæ sunt, XII, 409, 2. Sunt velut gigantes feri et tumidi, IX, 460, 2 : *Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes suæ virtuti.* Tropologice accipiuntur per Ammonitas, XII, 685, 1, 2. Hæreticorum persecutiones contra Ecclesiam repræsentat equus niger a Joanne in *Apocalypsi* visus, XIV, 371, 1, 2. Cur olim frontes martyrum signarent cruce, XII, 571, 2. Sunt portæ inferi, XV, 369, 2. Sunt fluctus feri maris, XX, 676, 1 : *Hi sunt fluctus feri maris, despumantes suas confusiones.* Sunt spinæ, VII, 550, 1 : *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Erucis et bruchis repræsentantur, XIII, 486, 1.

4° *Hæretici erga societatem civilem sunt turbulenti et seditiosi,* XX, 162, 2 ; 166, 1. Omnes magistratus et præpositos, tam sæculares quam ecclesiasticos, contemnunt, 450, 2 et seqq. : *Dominationem... contemnunt.* Hæresis rebellioni servit, eamque sequitur, V, 534, 1 : *Semper jurgia quærit malus : angelus autem Domini crudelis mittetur contra eum.* Sunt bellorum faces, et titiones gehennæ, 511, 2 : *Homo perversus suscitat lites, et verbosus separat principes.* Hæretici potestatem sæcularem evertunt sub prætextu evangelicæ libertatis, XVIII, 219, 1 : *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Quæ mala orbi attulerint, XX, 163, 2. Hæresis Calviniaca quæ mala invexerit in Europam, XIII, 445, 2 et seq. : *Ephraim pascit ventum, et sequitur æstum : tota die mendacium et vastitatem multiplicat.* Hæreticorum suis principibus rebellantium funestus exitus, X, 472, 2 : *Impetum fecit contra gentem hostilem, et in descensu perdidit contrarios, ut cognoscant gentes potentiam ejus ; quia contra*

Deum pugnare non est facile. Ut excutiant jugum fidei et catholicorum principum, Turcarum opem implorant, sed ab eisdem opprimuntur, XIII, 397, 1.

VIII. Hæresis effectus et fructus. — Hæresis quæ afferat damna, XX, 441, 1. Ejus fructus est duplex, primus pravæ doctrinæ, secundus pravorum morum et scelerum, XV, 211, 2 : *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Hæresis est doctrina male sana, XIX, 279, 1. Quæ vitia ex ea nascantur, XVIII, 55, 1 : *Sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conveniunt, repletos omni iniquitate, dolo et malignitate.* Multis mortem animæ attulere, V, 583, 1 : *Mors et vita in manu linguæ : qui diligunt eam, comedent fructus ejus.* Eorum fama posthuma parit proles sibi similes, 272, 1 (*Vide* supra, art. V, VI, alios hæresis fructus).

IX. Hæretici quomodo a Deo puniuntur. — Opposuit illis Deus suos antagonistas, III, 639, 1 ; XXI, 225, 1. Sæpe profligantur a fidelibus doctoribus, VI, 119, 1 : *Civitatem fortium ascendit sapiens, et destruxit robur fiduciæ ejus.* Hæretici cum doctrina sua cito pereunt, 124, 1 : *Testis mendax peribit.* Eorum doctrina a Deo subvertitur, 154, 2 : *Oculi Domini custodiunt scientiam, et supplantantur verba iniqui.* Ob hæresim a Deo provinciæ diversimode affliguntur, VI, 113, 1. Multi hæretici fuere a dæmone suffocati, XX, 457, 1 : *In corruptione sua peribunt.* Eorum bona sæpe Dei nutu cedunt catholicis, V, 395, 2 et seq. : *Bonus relinquit hæredes filios et nepotes, et custoditur justo substantia peccatoris.* Eos manet caligo et procella, XX, 677, 1. A Deo deturbantur in tartara, VI, 113, 1 : *Vir qui erraverit a via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.* Eorum locus est in profundo inferni, *ibid.* Hæretici negantis veritatem Christi in Eucharistia confusio in die judicii, XVIII, 361, 1.

X. An et quomodo ab Ecclesia et a potestate sæculari reprimendi sint hæretici. — 1° Sunt ab Ecclesia rejiciendi, eo quod ejus pacem turbent, VI, 151, 2 : *Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ et contumeliæ.*

2° Si obstinati sint, vi pœnisque ad orthodoxam fidem a principibus sunt cogendi, juxta sententiam S. Augustini, V, 259, 2 : *Da sapienti occasionem, et addetur ei sapientia. Doce justum et festinabit accipere.* Quo pacto sint a principibus ad fidem orthodoxam cogendi, etiam pœna capitis vitæque proposita, juxta eumdem S. Augustinum, VI, 333, 1 : *Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis;* 406, 2 et seq. : *Servus verbis non potest erudiri, quia quod dicis, intelligit, et respondere contemnit.*

Quo pacto hæresis est impedienda, X, 525, 1. Hæreticis non faveant reges pii, *ibid.* Lenitate exasperantur, asperitate edomantur, XI, 377, 1 : *Misereamur impio, et non discet justitiam.* A regibus sunt exagitandi, VI, 472, 1. Sunt extirpandi et plectendi, XV, 332, 1. Quare sint plectendi, XIX, 339, 2. Ferro a magistratibus sunt succidendi, XVIII, 156, 2. Eos occidere licet, XI, 264, 1. Eos morte plectere, non tantum licitum et sanctum, sed et præceptum est a Deo, XIII, 518, 1.

XI. Quomodo cum hæreticis agendum sit. — 1° *Cum eis raro et quomodo disputandum.* Hæreses non sunt explorandæ et probandæ, XVIII, 586, 2 : *Omnia autem probate, quod bonum est tenete.* Non est cum eis de Scriptura loquendum, VI, 189, 2. Perperam contendunt hæreses suas esse examinandas ad Scripturas, XVII, 318, 2. Eo pacto facile convertentur, si prius eis vitam honestam moresque castos et sanctos persuadeas, XVI, 346, 1. Contra eos non tam argumentis quam puritate vitæ agendum, XIX, 191, 2. Orando sunt potius quam disputando convertendi, 253, 2. Eos acriter insectatus est S. Judas, XX, 650, 1, 2. Hæreticos Germanos sua obedientia vicit P. Canisius, VI, 125, 2 et seq. Jam conversus hæreticus, desinit esse impius, V, 351, 2 : *Verte impios, et non erunt ; domus autem justorum permanebit.*

2° *Hæretici vitandi sunt,* XVIII, 243, 1, 2 : *Rogo ut observetis eos qui dissensiones præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt, et declinate ab illis;* XIX, 300, 1 : *Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes, et hos devita.* Fugiendi sunt jure naturæ et divino, XX, 636, 1 : *Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis.* Inter eos periculosum habitare, III, 237, 2 : *Cui dixit Noemi : En reversa est cognata tua ad populum suum, et ad Deos suos.* Eorum familiaritas est periculosa, IX, 273, 1 : *Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te, ipse enim secundum voluntatem suam vadit, et simul cum stultitia illius peries.* Fugiendi sunt exemplo sanctorum ut pestis, XIX, 289, 1. Eorum commercia vitanda, XVI, 356, 1 : *Quomodo tu Judæus cum sis, bibere a me poscis, quæ sum mulier Samaritana, non enim coutuntur Judæi Samaritanis ?* Cum hæreticis communia fugienda, IV, 213, 1, 2 : *Dixit eis* (hostibus Judæ et Benjamin) *Zorobabel...... non est vobis et nobis ut ædificemus domum Deo nostro, sed nos ipsi soli ædificabimus Domino Deo nostro;* XIX, 172, 2 : *Si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur;* 289, 1 et seq. : *Profana autem et vaniloquia devita, multum enim proficiunt ad impietatem, et sermo eorum ut cancer serpit.* Quomodo agendum cum hæretico non pertinaci et formato, 339, 1, 2 : *Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Hæretici ne salutandi quidem, XX,

637, 1. Eos salutare, videtur eis consentire, *ibid.*, 2: *Qui enim dicit illi: Ave, communicat operibus ejus malignis.* Hæreticos execrantium exempla, I, 683, 1, 2.

3° *Hæreticorum conjugia dissuadenda*, XIV, 580. 1: *Nonne unus fecit, et residuum Spiritus ejus est? Et quid unus quærit, nisi semen Dei?* Hæretica uxor non est ducenda a catholico, cur, VI, 20, 1. Hæretica uxor periculosa, III, 613, 1: *Cumque jam esset senex* (Salomon), *depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos,.... Tunc ædificavit Salomon fanum Chamos idolo Moab.... et Moloch idolo filiorum Ammon. Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis, quæ adolebant thura, et immolabant diis suis.* Hæretici matrimonium cum catholica, in locis in quibus permixti habitant, quomodo liceat, XVIII, 322, 1.

4° *Eorum libri non legendi.* An eorum libros legi velit Apostolus, XIV, 141; 2: *Omnia autem probate, quod bonum est tenete.* Imo vetat, ut et concilium Nicænum, 289, 1: *Profana autem et vaniloquia devita, multum enim proficiunt ad impietatem.* Eorum libri aliquando laudabiliter comburendi, XVII, 356, 2: *Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus.*

XII. Hæreses et hæretici de quibus in hisce commentariis agitur. — Cur plures sint hæreses in Christianismo quam in Judaismo, XX, 159, 2. Hæresium hodiernarum quanta sit multiplicatio, XII, 98, 1: *Secundum numerum enim civitatum tuarum, erant dii tui, Juda; et secundum numerum viarum Jerusalem, posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim.* Hæreses quot post Lutherum enatæ, XX, 453, 1. Quo sæculo maxime invaluerit hæresis, VI, 437, 2 et seq. Ea quomodo in Hollandiam invecta, XIII, 377, 1. Cur in Belgium inducta sit sub initium tumultuum ejus, 161, 1. Hæreses priscæ omnes interiere, X, 306, 1. Hæreses quas jugulet S. Joannes in Epistola sua prima, XX, 501, 2 et seq. Nullus hæreticus Pontifex Romæ sedit, VIII, 14, 2.

XIII. Quæ fidei dogmata, vel disciplinæ regulas maxime impugnarunt hæretici. — Hæreses primæ versatæ sunt pene omnes circa humanitatem vel divinitatem Verbi incarnati, XIX, 219, 2; 225, 1. Damnantes carnem, hoc ipso damnabant incarnationem Christi, 225, 1. Veteres omnes oppugnarunt Christi incarnationem, ac proinde ejus vel divinitatem, vel humanitatem, XX, 550, 2 et seq. Pene omnes Christo adversatæ sunt, XXI, 143, 1, 2. Qui hæretici Christi divinitatem negarunt, XV, 295, 1. Negant Christum varie, XX, 441, 1, 2 (*Vide* Jesus Christus).

Quidam censuerunt beatam Virginem esse deam, ac ut deam adorarunt, VII, 487, 2. Hæresis triplex fuit circa virginitatem beatæ Virginis, XII, 830, 2. Hæretici negant beatam Virginem in conceptu et partu Christi mansisse virginem, 231, 1. Hæretici multi nostri temporis in virginitatem Deiparæ injurii, XI, 193, 1 (*Vide* Maria).

Hæretici docent peccata baptismo tantum tegi, per justitiam Christianis imputatam, XIV, 151, 2. Negant sacrificium novæ legis proprie dictum, 561, 2. Eorum argumenta contra Missam solvuntur, XIX, 457, 1 et seqq. Inepte errant circa veritatem Eucharistiæ, XVIII, 360, 2. Horrent pœnitentiam, 466, 2. Astruunt purgatorium etiam nescientes, XIX, 482, 2.

Hæreticorum dogmata de peccatorum justificatione, *Psalm.* I, 185, 1, 2. Quæ sit fides hæreticorum specialis, VII, 306, 1. Hæretici moderni credunt temere sibi esse remissa peccata per fidem, XVIII, 85, 1, 2; 195, 2, 385, 1. Dicunt nos meritis Christi justificari, 79, 1. Merita Christi omnibus applicant, XIX, 453, 1. Docent omnes non posse credere, 167, 2. Docent fidem ad salutem sufficere, XX, 123, 1.

Sanctorum miracula calumniantur, XV, 625, 2. Miracula quæ etiam vident calumniari audent, XVI, 497, 2. Hæresis modernorum hæreticorum, qui vota rerum non imperatarum a Deo omnino contemnunt, refellitur, *Psalm.* II, 498, 2. Hæretici judaizantes vinum et carnem dicebant a dæmone creata, XV, 352, 2.

Eorum calumnia in Pontificem Romanum, et Ecclesiam refutatur, XXI, 202, 2; 253, 2; 255, 1; 307, 2; 312, 1; 317, 2. Dicunt Papam esse Antichristum, XIX, 161, 1. Volunt Antichristum incœpisse annum Domini sexcentesimum, 159, 2. Eorum in Societate Jesu nomen cavillatio, XVIII, 251, 1.

HÆSITARE. Hæsitans in oratione diversis cogitationibus fluctibus jactatur, XX, 42, 1, 2: *Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur et circumfertur.* Idque vel ex incredulitate, vel ex diffidentia, 41, 2. Hæsitationis effectus, *ibid.* Hæsitatio in fide triplex ab oratione amovenda, 39, 1, 2: *Postulet autem in fide nihil hæsitans.*

HAI. Hai tempore Esdræ reædificata, III, 52, 2. Infideliter ejus excidium narrat Josephus, *ibid.*, et 53, 1.

HAIMO. Haimo Isaiam commentario illustravit, videtur Hieronymi abbreviator, XI, 99, 2. Commentarium in *Apocalypsin* scripsit, XXI, 11, 2.

HALCEDO. Halcedo docet homines Deum sperare, I, 65, 1.

HALCYON. Halcyones ponunt ova circa mare in solstitio hiemali, XVI, 57, 1. Halcyon avis est spei emblema, V, 77, 1.

HALITUS. Halitus ad dentes allisus efficit vocem et sermonem, V, 554, 2. Halitus validus facile fert onera gravia, 573, 1. Halitus languidus redit unguentis et odoribus suavibus, VI, 338, 2. Halitus fœtidus Judæorum in proverbium abiit, XIII, 395, 2. Halitus Dei indignantis vehemens, XI, 421, 2.

HAMDA. Hamda magna urbs primaria Medorum, IV, 389, 2.

HAMMONIUS JUPITER. Hammonius Jupiter unde sic dictus, XII, 547, 1. Colebatur specie capri, *ibid.* (*Vide* Jupiter).

HAMULA. Hamula est vas infusorium, III, 592, 1.

HAMUS. Hamus instrumentum aduncum est, cui esca appenditur, XIV, 218, 2. Hamus et laqueus hominum est voluptas, VII, 325, 2 et seq.

HANAMEEL. Hanameel patruelis Jeremiæ vendidit ei agrum, XII, 238, 1.

HANANI. Hanani cognatus Nehemiæ custos urbis Jerusalem constitutus, IV, 246, 1.

HANANIAS PSEUDOPROPHETA. Hananias pseudopropheta Jeremiæ catenas abstulit, XII, 207, 2. Quo anno sit mortuus, 208, 2.

HANANIAS PRÆFECTUS. Hananias præfectus palatii regis in monte Sion, IV, 246, 1.

HANNIBAL. Hannibal quo stratagemate ceciderit Romanos, IV, 430, 1. Hic in Asia copiosos elephantes eduxit, 442, 2. Quid consuluerit Antiocho Magno ad profligandos Romanos, XIII, 151, 2. Eum Capuanæ deliciæ enervarunt et perdiderunt, IV, 472, 2. Ejus cum P. Scipione de præstantissimis ducibus colloquium, XIII, 152, 1. Hannibal ob immanitatem suam fuit exosus, XII, 685, 2. Hannibalis ejusque uxoris immanis et cruenta vox, 540, 2. Defuncta Romanorum ducum cadavera honorifice humanda curavit, XII, 686, 2.

HARAN. Haran quæ sit urbs, XVII, 172, 2. Est urbs Parthiæ, XII, 400, 1.

HARMONIA. 1° Harmonia quævis senibus obsurdescit, VII, 389, 2.

2° Harmonia viri et uxoris in quo sita sit, VI, 19, 1, 2. Ea est sextuplex, *ibid.*, 2 et seq.

3° Harmonia cœlestis, XI, 502, 1, 2.

4° Harmonia inter Prophetas Majores et Minores, XIII, 238, 1, 2. Harmonia chronologica duodecim Prophetarum, 354, 1, 2.

HARPAGUS. Harpagus proprios edere filios a rege Persarum jussus, dolorem dissimulavit, IX, 386, 2.

HARPOCRATES. Harpocrates silentii emblema est, IX, 184, 1. Quis fuerit, *ibid.* Erat silentii Deus, *Job*, 442, 1. Harpocrates cultus a Græcis in effigie viri labia comprimentis, XI, 417, 1.

HASDRUBAL. Hasdrubal cæsus a Romanis quo stratagemate, IV, 430, 1.

HATTO. Hatto, Archiepiscopus Moguntinus, pauperes vocans mures, a muribus comestus est, V, 338, 1. Serarius hanc Hattonis historiam refutat, dicitque fabulam ortam a Popielo, Polono principe, qui ob crudelitatem a muribus comestus est, XIX, 214, 2.

HAUSTUS. Ad æquales haustus non propinabant nec bibebant veteres, X, 142, 2.

HEBDOMAS. 1° Hebdomada ejusque dies omnes a sabbato denominabantur, XV, 645, 2. Hebdomada unde dicatur sabbatum, XVII, 364, 2. Hebdomas Paschalis et Pentecostalis erat Judæis festa et celebris, XVI, 111, 2 et seqq.

2° Hebdomades septuaginta Danieli Deus revelat, XIII, 115, 2. Hebdomades septuaginta expresse fuerunt revelatæ Danieli, ante eum tamen erant in mente Dei decretæ, qui eas implicite et confuse aliis Prophetis revelavit, XIV, 243, 1. Eæ totidem sunt septem anni, XIII, 116, 1. Hebdomades sexaginta duæ cur sint disjunctæ ab aliis septem in septuaginta hebdomadibus Danielis, 126, 1. Dicuntur eæ abbreviatæ, id est breves et paucæ decretæ, 116, 2. Post eas expletas venturum Christum Messiam ostenditur contra Judæos, 118, 2 et seq. Ubi et unde sint inchoandæ, 123, 2. Eæ sunt impletæ tempore Christi, *ibid.*, et 124, 1. Inchoandæ sunt ab anno septimo ejusdem, *ibid.*, 2. Non sunt septuaginta et una, sed septuaginta hebdomades, 130, 2.

HEBE. Hebe uxor Herculis unde dicta, IV, 514, 1.

HEBER. Heber unde sit vocatus, et quando natus, I, 170, 1. Heber una cum suis cum vera fide religione, pietate, linguam primævam retinuit in confusione Babel, XVIII, 495, 1.

HEBES, HEBETUDO. Hebetes sunt duri et asperi, V, 390, 2. Et indociles VI, 354, 2: *Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.* Hebetudo mentis sæpe provenit a crapula, XX, 202, 2. Hebetes tropologice sunt pecora, non rejiciendi, sed patienter docendi, IX, 243, 1: *Pecora tibi sunt? attende illis.* Hebetudini suorum compatitur justus, V, 355, 2: *Novit justus jumentorum suorum animas; viscera autem impiorum crudelia.*

HEBRÆI, ISRAELITÆ, JUDÆI. *N. B.* Sub eodem isto titulo quæ, tum ad Hebræos, tum ad Israelitas pro toto populo Hebræo sumptos, tum ad Judæos in Commentariis Cornelii a Lapide referuntur, collegimus et ex ordine disposuimus. In articulo Israelitæ, quæ ad Israelitas stricte sumptos, et in articulo: Judæi, quæ ad Judæos modernos proprie spectant, distribuimus.

CAPUT PRIMUM.

HEBRÆI SEU JUDAICI POPULI NOMEN, ORIGO, DIGNITAS ET PRÆROGATIVÆ.

I. Hebræi populi nomen et origo. — Hebræi nominis radix et significatio, I, 195, 2; XVIII, 495, 2 et seq. Hebræi dicti ab avo suo Heber, 495, 2. Hebræi nomen unde primo indictum, XIV, 35, 1. Primo dictus est Abraham, *ibid.* Id nomen olim fuit gloriosum, *ibid.* Hebræus populus aliquando Judas, aliquando Israel dicitur, *Psalm.* II, 272, 1, 2. Israel dicebantur omnes Hebræi, XV, 625, 1. Hebræi nunc Israel, nunc Jacob vocantur, X, 455, 2. Judæi dicti a Juda Patriarcha, non a Juda Machabæo, XVIII, 65, 2. Nec ab Ida monte Cretæ